

Lausunto koskien työryhmämietintöä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Kaupunginhallitus 03.03.2025 § 77
58/00.01.02.03/2025

Valmistelija

Kaupunginjohtaja Mikko Löfbacka, puh. 044 343 8250

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt osalta julkishallinnon organisaatioita ja kuntia lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b:n muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettu 20 päivänä helmikuuta 2024 työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmä päätti työnsä 20.11.2024 ja luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita hankintalakiin liittyviä kirjauksia. Hallitusohjelman jaksossa 6.2. Reilumman kilpailun Suomi todetaan, että hallitus tavoittelee keskipitkällä aikavälillä julkisista hankinnoista merkittävää kustannussäästöä turvatakseen laadukkaat palvelut.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana.

Hallitusohjelmakirjausten toteuttamisen lisäksi mietinnössä esitetään tehtäväksi hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin sekä rikosrekisterilakiin eräitä säädöshuoltoon liittyviä muita muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2026.

Vaikka Ulvilan kaupunki ei ole saanut lausuntopyyntöä, on sillä mahdollisuus antaa lausuntonsa asiasta lausuntopalvelu.fi kautta.

Ulvilan kaupungin lausunto:

Ulvilan kaupunki katsoo, että esityksen tavoitteet ja päämäärät ovat sinänsä kannatettavia. Seudun etuna on alueellisen kilpailun ja alueella toimivien pien- ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten parantaminen sekä näiden yritysten osallistuminen julkisten hankintojen toteuttamiseen. Hankintalainsäädäntöön tehtävät muutokset nyt esitetyssä muodossa eivät kuitenkaan tule johtamaan tavoiteltuihin päämääriin.

Erityisen ongelmallinen on sidosyksikköhankintoja koskeva kirjaus 10 prosentin omistusosuudesta. Tavoitteena on ilmeisesti ollut saattaa iso osa nykyisellään sidosyksikköhankintoina tehtävistä hankinnoista kilpailutettavaksi markkinoilta. Tämä ei kuitenkaan läheskään aina tulisi olemaan todennäköisin ratkaisu heikkojen markkinoiden ja osaavan työvoiman saatavuuden vuoksi. Nykyiset sidosyksiköt on saatu luotua esimerkiksi talous- ja palkkahallinnon osalta nykyisen kaltaiseksi kuntien luovuttaessa osaamisen ulkoistusten kautta yrityksiin. Voimakkaammaksi suuntaukseksi voikin tulla muun muassa tukipalveluiden osalta palauttaa toimintoja kuntien omaan tuotantoon. Tämä tulisi olemaan myös Ulvilan kaupungin osalta realistisimpia vaihtoehtoja esimerkiksi talous- ja palkkahallinnon palveluiden osalta.

Erityisen ongelmallista esityksessä on myös, että siitä ei ole rajattu pois esimerkiksi jätehuollon järjestämistä. Sidosyksikköhankintoihin liittyvä ehdotus vaikeuttaisi olennaisesti kuntien mahdollisuuksia huolehtia yhä yksityiskohtaisemmin säännelystä tehtävästä jätehuollossa. Lisäksi ehdotus vaikeuttaisi merkittävästi seudullisen yhteistyön mahdollisuuksia, joka on kuitenkin tehokkain ja varmin tapa tuottaa lainsäädännön edellyttämät palvelut.

Toinen ongelma liittyy seudullisiin elinkeino- ja kehitysyhtiöihin. Ulvilan kaupunki hankkii elinkeinojen kehittämisen, aloittavien yrittäjien neuvonnan sekä yritysten kasvu- ja sijoittautumispalvelut seudulliselta elinkeinoyhtiö Prizztech Oy:ltä. Prizztech Oy on Porin kaupungin konserniyhtiö, jonka muita omistajia ovat lähes kaikki Satakunnan kunnat. Edellä mainittujen palveluiden hankinta muualta tai markkinoilta ei ole mahdollista. Myöskään toimivan yrityksen pilkkominen ei ole tarkoituksenmukaista. Yrityksessä oleva laaja osaaminen tulee saada järjestettyä tarkoituksenmukaisella tavalla yhden yrityksen sisällä nykyisellään. Pienen tai keskisuuren kunnan näkökulmasta myöskään toimintojen luominen kunnan omaan toimintaan ei ole tarkoituksenmukaista eikä missään nimessä tehokasta.

Sidosyksikkösääntelystä tulisi olemaan seurauksia myös varautumisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Kuntien on tuotettava palveluita myös silloin, kun se ei ole yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa. Markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain ja viimekädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Lakiesitys kaventaisi myös kuntien itsehallintoa, jos se rajoittaa niiden mahdollisuutta päättää toimintonsa järjestämisestä.

Hallitusohjelman tavoitteena on vähentää yksityiskohtaista normiohjausta, mutta ehdotuksessa olisi kyse poikkeuksellisen pitkälle menevästä puuttumisesta kunnan oikeuteen organisoida toimintansa. Esityksen suhdetta itsehallintoon ei ole arvioitu riittävästi. Lisäksi voi vielä todeta, että nykyinen toimintatapa sidosyksikköhankintojen osalta on EU-normistossakin hyväksytty malli.

Uvilan kaupunki ei kannata ehdotettua hankintalain ja erityisalojen hankintalain muuttamista ehdotetulla tavalla. Se aiheuttaisi isoja uudelleenjärjestelyjä, kasvattaisi kuntien hallintoa epätarkoituksenomaisesti, hankaloittaisi seudullista yhteistyötä ja vaarantaisi muun muassa jätehuollon palveluiden tuottamisen lain velvoitteiden mukaisesti.

Toimivalta: Ulvilan kaupungin hallintosääntö § 22

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Löfbacka Mikko
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää antaa selostusosan mukaisen lausunnon koskien työryhmämietintöä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi.
Päätös	Kaupunginhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.